

چکیده کتاب تنزیل الكتاب

۱. قرآن، کتاب خداوند متعال است و فقط خداوند متعال باید آن را تعریف کند.
۲. قرآن مانند اقیانوس است، و علی بن ابیطالب (ع) در این اقیانوس تربیت یافته است.
۳. توضیح این که علم خدا مساوی با خودِ خداوند متعال است.
۴. تفاوت بین علم انسان و علم خداوند متعال.
۵. علی ابن ابیطالب ع کتاب ناطق خداوند متعال و قرآن مجسم است.
۶. کلمات و آیات قرآن، همچون آینه، نشانگر علم و دانش خداوند، حادث و مخلوق است، لیکن از نظر علم و حقایق، عین ذات مقدس خداوند متعال است.
۷. به چه علت پیغمبر اکرم (ص) قرآن را ثقل اکبر و عترت را ثقل اصغر نامیده است.
۸. برهان ارجحیت قرآن بر ائمه اطهار(ع).
۹. حروف مفرده در قرآن، اولین دلیل عظمت قرآن است.
۱۰. قرآن در دو علم صدق و عدل، کامل و بدون نقص است. هیچ کس نمی تواند کتابی بیاورد و ادعا کند کتاب او در این دو علم، کامل و بی نقص است.
۱۱. یکی از خصایص قرآن، قبول شفاعت بدون قید و شرط آن است.
۱۲. این جمله در وصف قرآن: عجایب قرآن به آخر نمی رسد و علوم عجیب و غریب قرآن کهنه نمی شود.
به چه معناست؟
۱۳. ذکر احادیثی از قول رسول خدا ص در وصف قرآن.
۱۴. قرآن همه جا حاکم اول است و بعد از قرآن، ائمه اطهار(ع)، و بعد از آنها سایر فقها.

۱۵. دلیل عقلی غیر قابل نقض برتری قرآن بر ماسوی الله، عدم امکان رقابت غیر خدا با قرآن است.
۱۶. آیا شخص پیغمبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) با علم و قدرت خاص خود می‌توانند به رأی و فکر خود سوره‌ای مانند سوره‌های قرآن بیاورند؟
۱۷. افضل بودن قرآن از هر چیزی به جز خداوند متعال مربوط به جلد قرآن و کلمات و عبارات آن است که حادث می‌باشد.
۱۸. توضیح این که قرآن از نظر علمی، مخلوق و حادث نیست.
۱۹. آیا افضل بودن قرآن بر ائمه اطهار (ع) و سایر انبیاء به این معناست که قرآن را از آنها مستغنی کنیم؟
۲۰. قرآن از چند جهت و بلکه از جمیع جهات معجزه است.
۲۱. کلمات و عباراتی که خدا با انسان سخن می‌گوید و علمی که به انسان تعلیم می‌دهد بر دو قسم است.
۲۲. چرا قرآن به عنوان یک معجزه شناخته شده و دیگر کتب آسمانی به این عنوان شناخته نشده‌اند؟
۲۳. فصاحت و بلاغت کامل، دو سرمایه لازم دارد.
۲۴. سرمایه بزرگ فصاحت و بلاغت، محتوا و معانی کلمات است.
۲۵. توضیح این که زبان عربی، زبان کامل طبیعی در میان سایر زبان‌ها است و قیاس آن با سایر زبان‌ها، مانند قیاس صنایع طبیعی با صنایع انسانی است.
۲۶. خداوند متعال پیش از نزول کتاب و عبارات، ابتدا مراتب علمی و استعداد پیغمبر را آنقدر بالا می‌برد که آمادگی کامل برای فهم و درک عبارات را داشته باشد.
۲۷. خلاصه اعجاز قرآن از نظر بیان حقایق و علمیت.

۲۸. یکی از دلایل مهم اعجاز قرآن که بدون سابقه و لاحقه خواهد بود، احاطه علمی و بیانی قرآن است بر دو بی نهایت زمان و مکان و آنچه در متن این دو بی نهایت خواهد بود.
۲۹. توضیح این که زمان و مکان، وجود حقیقی ندارند.
۳۰. فقط و فقط قرآن است که علم ماکان و مایکون و ما هو کائن در آن ثبت شده است.
۳۱. احاطه قرآن بر مبدأ و منتهای زندگی بشر، نوع دیگر اعجاز قرآن است.
۳۲. مقایسه فلسفه یونان یا اهل عرفان، با حکمت قرآن در جهت تبیین ابتدا و انتهای زندگی بشر.
۳۳. توضیح این که حرکت از جوانی به پیری یک حرکت از نقص به کمال است.
۳۴. با توجه به این که حرکت از کمال به نقص امکانپذیر نیست چطور خداوند در قرآن می فرماید: لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ (تین). که انسان را از موقعیت انسانی به اسفل سافلین و یا سچین می برد؟ (سیر قهقرایی ممکن نیست)
۳۵. کیفیت حرکات سه گانه از مبدأ نقص به کمال مطلق.
۳۶. یگانه انسانی که در تاریخ بشریت، جهان آفرینش را به صورت مؤسسه عظیمی شناخت و تصمیم گرفت هر چه زودتر خود را به محضر آن سازنده برساند، پیغمبر خاتم ص بود.
۳۷. تشریح سیر نزولی.
۳۸. طبق حدیث: أنا رائدکم و الرائد لا یکذب اهلہ، سیر صعودی انسان معراجی، در مقدمه سیر نزولی او صورت می گیرد.
۳۹. از چه جهت قرآن بزرگترین معجزه غیرقابل رقابت با سایر آیات و معجزات خداوند متعال است؟
۴۰. احاطه قرآن به مبدأ و منتهای حرکت علمی و معراجی انسان، یک معجزه کامل و یا فوق اعجاز است.

۴۱. علم به قیامت و خصوصیات آن، مخصوص خداوند متعال است.
۴۲. قرآن در رأس کتب گذشته و همه کتب پیغمبران است.
۴۳. علمی که پیش روی انسان است و خدا واجب کرده است که انسان آنها را بداند بر سه قسم است.
۴۴. قرآن از نظر محتوا و معلومات و از نظر وسعت علمی، معجزه است.
۴۵. احاطه و آگاهی قرآن بر بی‌نهایت تاریخ و لطائف و دقایق، فوق اعجاز است.
۴۶. شناخت بدو و ختم عالم، علمی است که از حیطة علمی انسان بیرون است، زیرا انسان فقط می‌تواند به آن اشاره کند لیکن نمی‌تواند بر آن احاطه یابد.
۴۷. علت اعتقاد به قدم خلق همراه قدم خالق چیست؟
۴۸. توضیح این که حدوث و قدم، شأن خالقیت و مخلوقیت است و خواه ناخواه عالم حادث است.
۴۹. پاسخ ائمه اطهار ع به انعکاس بدو آفرینش در لباس عدد و بیان.
۵۰. به الزام و اجبار عقل، قائل به تأخیر زمانی وجود مخلوق از خالق هستیم.
۵۱. منظور از احاطه قرآن بر لطائف تاریخ چیست؟
۵۲. آیا علم قرآن همراه الفاظ بر پیغمبر اکرم (ص) وحی می‌شود و یا علم پیش از الفاظ و یا الفاظ پیش از علم؟
۵۳. کاربرد الفاظ بدون آشنایی و آگاهی به معانی آن لغو است.
۵۴. علت عدم آشنایی و آگاهی انسان‌های غیرمعصوم به علم قرآن چیست؟
۵۵. معنای نزول قرآن در شب قدر چیست؟
۵۶. شب قدر در قرآن به معنای جنس شب قدر است نه این که شبی از شب‌ها باشد.

۵۷. یگانه عاملی که انسان را مستحق فیض الهی می‌کند، ایمان و توجه است که با طلب و تقاضا توأم می‌گردد.

۵۸. به چه علت شب قدر از هزار ماه بهتر است؟

۵۹. نزول علم الهی مشروط به زمان و مکان و قیود دیگر نیست، بلکه منوط به کیفیت پیدایش حال توجه به خداوند متعال است.

۶۰. چه زمانی از روح، به ملک و علم و نور تفسیر می‌شود؟

۶۱. چرا خداوند از نزول قرآن، به تنزل تعبیر می‌کند و می‌فرماید: تنزل الملائکه و الروح.

۶۲. آیا بیت‌المعمور به معنای زمان و مکانی است که قرآن در آن جا نازل می‌شود و بعد به پیغمبر می‌رسد یا این که بیت‌المعمور همان قلب پیغمبر است؟

۶۳. آیا موقعی که قرآن بر پیغمبر نازل می‌شود، کاغذ و کتاب بر آن حضرت نازل می‌شود و یا علم و دانش همراه کلمات و آیات؟

۶۴. رمز قسم خوردن به اشیاء در قرآن چیست؟

۶۵. کیفیت ارتباط انسان با خدا به سه صورت است.

۶۶. تعریف وحی و تفاوت آن با الهام.

۶۷. وحی و الهام درجات مختلف دارد.

۶۸. تفاوت وحی تکوینی با وحی تشریحی.

۶۹. به چه علت خداوند از پشت حجاب با انسان سخن می‌گوید؟

۷۰. بیان کیفیت پیام رسانی خداوند متعال به انسان.

۷۱. حقیقت صورت‌هایی که در عالم خواب می‌بینیم چیست؟
۷۲. خداوند در قرآن از احاطه وجود خود خبر می‌دهد و می‌فرماید: **أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ** (انفال).
۷۳. معرفی واسطه‌ای که کلام خداوند متعال را به گوش بندگانش می‌رساند و یا به قلب آنها القاء می‌کند.
۷۴. اگر بین خدا و انسان واسطه‌ای نباشد، کلام خدا به گوش انسان نمی‌رسد.
۷۵. امام صادق ع می‌فرماید: ایمان هفت سهم است که در هر سهمی از آن، انسان‌ها تکلیف معینی پیدا می‌کنند.
۷۶. هدایتی که به خداوند متعال اختصاص دارد و به دست انسان‌ها قابل وقوع نیست، هدایت تکوینی است.
۷۷. ظهور قدرت و استعداد بیشتر در وجود انسان، تا زمانی که بتواند علوم را درک کند، متوقف بر دو چیز است.
۷۸. منظور از روح در آیه شریفه: **وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ** (شوری)، چیست؟
۷۹. رمز کمال و فصاحت و بلاغت ائمه اطهار ع در بیاناتشان.
۸۰. زبان قرآن فوق عرب و ادبیات عرب است.
۸۱. در قرآن همه جا لغات در معانی حقیقی آن به کار می‌رود نه مجازی، خواه آن معانی از محکمت باشد یا متشابهات.
۸۲. توضیح اهمیت باب‌ها در معانی کلمات.
۸۳. توضیح و تعریف کلمه نزول.

۸۴. کلمه ایمان که از باب افعال صادر شده است، از رشد تکوینی مؤمن خبر می دهد.
۸۵. هر جا که نزول از باب افعال صادر می شود از رشد تکوینی انسان ها به علم و ایمان خبر می دهد.
۸۶. چه زمانی خداوند متعال از کیفیت نزول قرآن بر حضرت رسول اکرم (ص) با تعبیراتی مانند کلمه تنزیل (از باب تفعیل) و کلمه انزلنا (از باب افعال) و گاهی با علی' و گاهی با فی بکار می برد؟
۸۷. با این که بیشتر مطالب کتب گذشته از خدا بر پیغمبران نازل شده، چطور شده است که از نظر اعجاز و جامعیت با قرآن تفاوت دارند؟
۸۸. قرآن از چه جهت یک معجزه ابدی و دائمی است؟
۸۹. معرفی یکی از عجایب اسرار قرآن و یکی از دلایل مسلمی که قرآن، کتاب خدا و کتاب آسمانی است.
۹۰. توضیح این که همه جا اصول بر فروع تقدم دارد.
۹۱. اثبات این که نمی توان کسی را عالم دانست که فقط به فروع علم پرداخته و از اصول علم بی خبر بوده است. (حرکت از کل به جزء)
۹۲. علم درست، علمی است که از اصول حکایت می کند.
۹۳. حروف تا به مرحله ظهور برسد، پیش از آن که به صورت کلمه درآید، سه مرحله را طی می کند و سه تحول در آن به وجود می آید تا برای ساخت کلمات و عبارات، آماده شود.
۹۴. آن جا که حروف اصالت دارند و بدون آن حروف کلمه ای ساخته نمی شود، مرحله تعقل و عمل است.
۹۵. توضیح این که کلمات در جهش ها و حرکات علمی، اصالت دارند.
۹۶. خویشتن انسان، روح و نفس اوست.

۹۷. اثبات این که حروف ابداعی که در علم خدا پیش از تقدیر و یا در علم انسان، پیش از تصور وجود دارند در قیافه کلمات و عبارات قابل کشف نیستند و کسی بجز خداوند متعال از آن آگاهی ندارد.
۹۸. بیان اختلافات فلاسفه با انبیاء.
۹۹. منظور از حروف تبیین و حروف تکوین چیست؟
۱۰۰. تفاوت بین حروف تبیین و تکوین.
۱۰۱. معرفی دو دلیل عقلی و نقلی که دلالت می‌کند اگر اصول حقایق نباشند، کمیت و کیفیت قابل ظهور نیستند.
۱۰۲. تنها راه عملی برای رسیدن به مبادی کمیت و کیفیت، تجزیه و ترکیب است.
۱۰۳. تعریف تجزیه کمی و کیفی.
۱۰۴. کیفیت‌ها به مراتب شدت و ضعف قابل تقسیم‌اند نه این که به اجزاء و اعداد قابل قسمت باشند.
۱۰۵. خداوند متعال در سوره روم به پیغمبر اکرم (ص) دستور می‌دهد که خود را برای اقامه دینی آماده کن که خداوند متعال خلق خود را براساس و مبنای آن آفریده است. (فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفاً)
۱۰۶. معرفی سه اصلی که در فطرت انسان ریشه دارد و اساس پیدایش رابطه بین انسان و کائنات است.
۱۰۷. نعمت‌های لذتبخش که خدا برای انسان آفریده و در شعاع هدایت قرآن، انسان را به آن نعمت‌ها و لذت‌ها می‌رساند بر سه قسم است.
۱۰۸. دلیل ارتباط فطری و وجودی انسان با نعمات فوق، تجانس با نعمت‌ها در وجود انسان است.
۱۰۹. دلیل ارتباط انسان با انسان‌های دیگر چیست؟
۱۱۰. دلیل ارتباط انسان با خداوند تبارک و تعالی چیست؟

۱۱۱. حرمت و حلیت در قرآن به معنای نافع و مضر بودن به حال خود و جامعه است.
۱۱۲. معرفی صورت‌های چهارگانه‌ای که در اثر آن، مادیات و لذائذ مادی حرمت پیدا می‌کنند.
۱۱۳. محرمات از این نظر که به انسان یا جامعه و یا به حق خداوند متعال ضرر می‌زنند به سه قسمت تقسیم می‌شوند.
۱۱۴. ضرر و زیان تمام محرمات و گناهان و معاصی به شخص گناهکار بر می‌گردد.
۱۱۵. تنها راه نجات از ضررها و محرمات، استفاده از راهنمایی خدا توسط قرآن است.
۱۱۶. معرفی سه مجهولی که انسان‌ها در استفاده از منابع فیض الهی در دنیا و آخرت دارند که توسط خود آنها قابل رفع نیست و فقط خداوند متعال قدرت دارد که آنها را از حاکمیت این مجهولات برهاند و زندگی را به حد اعتدال بیاورد.
۱۱۷. تکلیف ما در این زندگی دنیایی که از فیض هدایت قرآن و ائمه اطهار ع، به نحو کامل محروم هستیم چیست؟
۱۱۸. کفار در زندگی دنیایی خود از دو راه متضرر و محکوم می‌شوند، لیکن اهل ایمان و اسلام از یک راه متضرر و محکوم می‌شوند.
۱۱۹. اثبات این که قرآن در ارتباط با زندگی انسان‌ها نقش موثر و تعیین کننده‌ای دارد.